„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«
За Угарску: Србију Црну Гору
Друге стране земље
на годину К 34·— 46·— дин.
на по године К 17·— 23·— „
на четврт „ К 8·50 11·50 „

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника
налази се у кући А. Пајевића у Дунавско
улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 6. У Новом Саду, у недељу 9. (22.) јануара 1911. Година XXVII.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Са 1. јануаром 1911. год. »Браник« је ступио у **двадесет седму** годину свога излажења. Па како је с 1. јануаром отпочела и нова четврт, то позивамо на нову претплату.

Држимо, да је излишно, да српском свету препоручујемо „Браник“. Његово досадашње држање на пољу народне борбе наше најбоља му је препорука, јер је због тога наш лист **небројено пута прогањан** и у тој неустрашивој борби **„Браник“ је поднео силне материјалне жртве**. С тога молимо досадашње своје поштоване претплатнике, да обнове претплату, пријатеље поштене српске журналистике пак молимо, да се заузму за проширење „Браника“. Ми ћемо пак и даље настојати, да лист одржимо на оном новинарском ступњу, на коме је и до сада био, а не жалимо ни труда ни трошка, да га још више развијемо.

Претплата за „Браник“ остаје стара:
на читаву годину . . 34 К
„ по године . . . . 17 К
„ четврт године . . 8 К 50 п.
а може се претплатити и **месечно** са 2 К 90 п. За **Србију** износи годишња претплата: 46 динара, погодишња 23 динара, а четвртгодишња 11·50 динара. За све остале **стране земље** износи претплата **45 К** у нашем новцу.

Претплата се најбоље шаље поштанском упутницом **на администрацију „Браника“**.

У Новом Саду, 3. (16.) јануара 1911.

Управа и уредништво „БРАНИКА“.

Није баш тако.

Навршиће се скорим три месеца, како је руски цар *Никола* II. походио у Потсдаму немачкога цара *Вилхелма* II. Од то доба услед те посете велико узбуђење у Европи никако још ни данас да попусти. Још и данас, после три месеца, све европске новине су пуне разних комбинација и нагађања о том састанку у Потсдаму. То велико узбуђење у Европи услед посете рускога цара у Потсдаму било је појмљиво. Та посета могла би значити, да се положај европских велесила једних према другима из темеља променио, да *читав строј савезништва* међу европским велесилама добија сасвим други облик. Ради се о том, куда ће се управити они милијони војника, у какве ће се сврхе употребити оне милијарде новаца европских велесила. Страшно је и помислити на оне огромне [illegible] спреме у војницима и у оружју, којима располажу европске велесиле. Ако би се данашњи савезнички строј међу велесилама променио, то би могло бити од неизмерних последица. Могла би та промена савезничкога строја бити повод, да се заметне *велики европски рат*.

Ми знамо, да данашњи савезнички строј велесила стоји тако, да постоји *Тројни Савез* међу Немачком, Аустро-Угарском и Италијом а *Тројни Споразум* као савез међу Русијом, Француском и Енглеском. Оба савеза располажу милијонима војника и огромним ратним припремама а милијардама новаца. Сад кад би Русија *отпала од Тројнога Споразума*, то би значило појачање Тројнога Савеза а слабљење Тројнога Споразума. Порушио би се читав данашњи европски савезнички строј и чим би олабавио тај строј, свака би држава за себе таки удесила, да се на марш крену они милијони војника са оним хиљадама и хиљадама топова, да сваки на граници свој положај осигура.

Ми смо таки после састанка царева у Потсдаму написали чланак, у којем смо осуђивали посету цара Николе II. у Потсдаму, па смо рекли, да би савез Русије са Немачком могао имати смисла само онда, ако би тај савез био управљен против Аустро-Угарске погледом на Балкан, али да за такво што нема никакве подлоге, јер Немачка управља источну политику наше монархије па Немачка потпуно располаже снагом Аустро-Угарске, те с тога Немачкој не треба бољег савезника, него што је наша монархија.

Па кад је јавно мишљење због посете у Потсдаму било све узбуђеније, па никако да се умири, ми смо о састанку у Потсдаму, под насловом: „Последице“, написали и други чланак, у којем смо указали на велико узбуђење у Француској, где се Русији пребацује незахвалност, пошто је Француска у најплеменитијој намери Русији као својој савезници *позајмила милијарде* новаца те тако порадила, да Русија доведе у ред своје финансије, а сада хоће да пресалдуми великом непријатељу Француске, хоће да пресалдуми Немачкој.

Међу тим последње вести, које су могле продрти у јавност о састанку у Потсдаму, казују, *да није то баш тако*, као што се телалило у Европи и због чега је Француска била алармирана. Наравно да је Немачкој лежало у интересу, да се посета цара Николе II. у Потсдаму тумачи у корист Немачкој. Немачки канцелар *Бетман-Холвег* и државни секретар *Кидерлен-Вехтер* једва су дочекали прилику, да у неким својим говорима кажу, како Русија неће учествовати ни у каквој агресивној акцији против Немачке, него да жели одржати стање, које постоји, status quo, па и на Балкану. То је оно, што је огорчило Французе, јер Французи кажу: шта ће нам онда тај руски савез, кад Русија неће да учествује ни у каквој агресивној акцији против Немачке!

Међу тим ствар не стоји тако. Оно, о чему се преговарало у Потсдаму, *није се тицало* односа међу Немачком и Француском. Сад новине казују, да се преговори *тицали сасвим другв ствари*. Новине сад одлучно тврде, *да савез међу Русијом и Француском постоји у пуној целости, као и споразум Русије и Француске* са Енглеском. К томе се као *чињеница* износи, *да је Русија све оно, о чему је преговарала у Потсдаму, претходно саопштила и у Париз и у Лондон*. Ако тако стоји, онда је ово *најсјајнији доказ*, да Русија ништа не ради на своју руку, већ у споразуму са својим савезницама. По томе у Тројном Споразуму међу Русијом, Француском и Енглеском *није настала баш* никаква промена.

Оно, о чему се преговарало у Потсдаму, тицало се *Персије*. Познато је, да се Персија већ од дужега времена налази у сасвим анормалним, у сасвим ванредним приликама. Могло би се рећи, да се Персија налази у трајну револуцијонарном стању. С тога су се Русија и Енглеска споразумеле, да штите своје интересе, па је Русија заузела један део северне Персије, а Енглеска држи у приправности и један део своје флоте да заузме јужну Персију.

Познато је, да Немачка већ од више година амо има највећи утецај у Цариграду. Познато је, да су пре неколико месеца Персијанци и Турци држали у Цариграду велик збор, на којем су поздравили немачког цара Вилхелма II. и призивали помоћ Немачке против Русије и Енглеске.

Својим утецајем у Цариграду Немачка је у Порте испословала дозволу за градњу знамените *багдадске железнице*, која ће скорим бити изидана те ће се приближити Персији.

Данас је азијатско питање најважније питање. Са решењем азијатског питања биће готово по себи решено и балканско питање. Данас Европа осваја Азију железницама, европском културом. Русија је огромно цивилизаторно дело већ извршила на северу Азије са изградњом *велике сибирске железнице*, за коју се држало, да се због своје огромности, због даљине и техничких тешкоћа не може саградити. Заиста саградити железницу од неких 12.000 километара кроз непроходне пустаре, па високе брегове те преко разних река и поред разних језера, то се чинило да је немогуће. Али Русија је показала, да је то ипак могуће. Сада треба да се гради железница на југу Азије све до енглеске Индије. Багдадска железница је почетак тој јужној азијској железници. Преговори у Потсдаму тицали су се *Персије* и багдадске железнице и даљих железница. Ту је Русија у Потсдаму преговарала не само за себе, него у споразуму са Француском и Енглеском. То је наравно сасвим *друга* ствар, то није баш тако, као што су растелалиле немачке новине.

Него ефендије у Цариграду, Младотурци, нашли се у чуду, кад су чули, да се при преговорима у Потсдаму тицало њихове коже и муслимана Персијанаца. Па зар је то та наша *заштитница* Немачка? вапијаху ефендије у Цариграду.

Али баш посета рускога цара Николе II. у Потсдаму поново доказује, да Русија и после свога пораза у рату са Јапаном ипак заузима у Европи положај, који импонује по речима руске химне: *на страх врагам*!

△

Мало објашњења.*)

(Из учитељских кругова.)

Кад је у јавности угледала света она белешка, да је др. Славко Милетић, мали син великог оца, приликом инсталације великог жупана вршачког, поздравио истога на српском језику, тај „лумен“ народа српског, који на црквеном сабору заступа као посланик Нови Сад, дао је неку шашаву изјаву, да то није истина. Међу тим, ту су вест донеле пештанске новине. И, наравна ствар, да су је и наше новине прештампале, да се види, како српски радикали *Рауховци свакоме каде*, само да се одрже на автономној влади. У тој својој изјави по душевној снази својој и то рече: да то доста касно чини, јер он, др. Славко Милетић, чита само »Заставу«. а друге новине га се не тичу, јер има „паметнија“ посла, него читати друге новине, које се не слажу са радом његова шогора Јаше. То би се могло и овде применити, но с том разликом, да ја читам све новине, које ми до руку дођу, само од како је изречен бојкот против „Заставе“, од то доба њу слабо почитујем.

Ових дана дође ми некако до руке 272. број „Заставе“ и спазим белешку под насловом »Ђукиновачке лажи«. У својој нади нисам се преварио, јер то је била нека »критика«, неко »демантовање« оних истинâ, које су изашле у моме чланку, штампаном у 262. броју „Браника“ од прошле године.

Немамо ништа против критике, јер се њом пречишћавају појмови; али тражимо, да та критика буде објективна, а разлози за побијање изнесених чињеница јаки и темељни. Оним „разлозима“ побијати изнесене чињенице, као што то чини неки дембел из „Заставине“ редакције, није никаква вештина, јер таквим „разлозима“ може се бранити и Перцелов пудар. Но најмање такав тон писања приличи педагошким величинама, какве данас стоје око излапеле клепетуше „Заставе“. Нама је врло мило, што сте ма и тако рефлектовали на чињенице у том чланку, те ћемо вам и опет приденути на груди који стручак из перивоја вашег радикалско-педагошког рада!

Из вашег писања цела јавност могла се уверити, да је основана наша тврдња, која се односи на овамошње учитеље и учитељице, јер сте и сами признали, да их је радикалски Школски Савет тек 1909. г. прогласио сталнима. Дакле има томе пуна годиница дана. Но не велите нам ништа, је ли радикалски Школски Савет учинио какве кораке код владе, да се те, у привремену својству проведене учитељске службе урачунају у мировину?! Па чиме се хвалишете? Зар тиме, што сте те просветне надничаре тек после неколико па и десетинама година прогласили сталнима! О овоме боље би било да сте ћутали, јер сте тиме по-

*) Одговор на белешку »Ђукиновачке лажи« у 272. броју „Заставе“ од 1910. г. Због нагомиланог материјала није могао раније ући. — Ур. „Бр.“

казали и широј јавности, колико сте се ви бринули о просветним радницима на овој мртвој стражи Српства. *Ви радикали сте се бринули за свој трбух и за добре дневнице.* То смо вам већ рекли па и опет понављамо у тој нади, да ћете и сами морати признати, макар и у себи, да је наша тврдња основана на истини.

Ми и опет тврдимо, да **радикална странка није протестовала против Апоњијева школског закона.** Није протестовала онако, као што су то чинили Словаци и Румуни. Тај збор, који сте ви сазвали у Велики Бечкерек, била је једна *политичка комедија*, која и приличи политичарима вашег соја. Нашто су били они посланици јуштовачке странке на том збору? Да буду живи сведоци, да *радикали нису противници том Апоњијеву закону*, већ да тај бечкеречки збор **морадоше** сазвати, јер то захтевају шири слојеви народа српског. Тим збором требало је сасути песак у очи народу српском и *забашурити* ово *радикалско шуровање* са највећим шовинистом, грофом Апоњијем. Та зар нисте и ту хвалили грофа Телекија, како му је пошло за руком, не да се *брише* редакција 25. §. XXVII. зак. чл. од 1907. год., но да се исти ублажи, што сте ви сматрали за велику добит, као реванш за услуге, учињене тој коалицијонашкој влади.

Јесте, признајемо, да је др. Јован Манојловић држао говор, кад се расправљало о Апоњијеву школском закону, *али је тај говор са свим изопачен у »Застави«*, да се ни приближно није дао сравнити са оним говором, који је по стенографским белешкама изишао у горњим листовима. (Тај суботички „државник“ говорио је о некој дебелој Елсаскињи, а није смео да каже влади, да Апоњијев школски законски предлог у живац вређа српски народ. То је г. Калијан оставио дру Политу. Али зато је „Застава“ *улепшала* Калијанов говор, да изгледа „народскији“. — Ур. »Бр.«)

Имате право, да је др. Јован Манојловић предао протест српских жена са 30.000 потписа. Али, опростите, да тај протест није предан у име српске „народне“ радикалне странке, већ је предан, као што и сами тврдите, у *име српских жена.* Дакле, српске жене са 30.000 потписа протестују и, ако немате ништа против, те су потписе већином **учитељи** покупили, а купљени су против *Бервевицијева* а не Апоњијева школског закона. То треба да имате на уму и да добро разликујете једно од другога.

И ту сте употребили вама својствене марифетлуке и радосно трљали руке, како сте ваш паклени план добро извели, а народу како је тако је. Главно је, да су јасле пуне.

И овде запињете за дра Полита, по вама „излапелог народног борца“. Ја нисам позван, да оцењујем рад дра Полита као најугледнијег народносног посланика на угарском сабору, али будите уверени, да ће *историја*, тај неумитни судија, изрећи једном свој суд о раду дра Полита и о раду ваших радикалских посланика на угарском сабору. Али је целом свету познато, да је др. Полит о сваком важнијем законском предлогу говорио као званични говорник народносног клуба. Он је свагда обележио становиште свога клуба онако, како то чине неустрашиви борци за права народа српског. А да је тиме знатно одскочио углед дра Полита у народу српском, о том не треба ни да говоримо и будите уверени, да је то тако. И не треба да вас то једи ни најмање. Ви сте радикали ваше свршили па се лепо повуците са попришта народног живота и мирна Босна!

Постараћемо се да набавимо окружницу радикалскот Школског Савета, која се односи на државну припомоћ сиромашним школама, па ће се онда и шира јавност уверити, ко лаже — ми или ви. А сад ћемо вам изнети црно на бело, оно, што се тиче тражења бесплатних учила за сиромашне школе. Ту окружницу издао је радикалски Школски Савет, а она од речи до речи гласи ево овако:

Поводом отписа високог краљевског угарског министарства богочасти и јавне наставе од 7. децембра 1909. бр. 136.206., којим је доставио потписаном одбору потпис оних учила, која је вољно бесплатно подарити неподељеним шесторазредним школама оних општина, које су материјално сироте и услед високе одлуке високославног српског православног Народног Школског Савета, бр. ad. ШС. 1075. ex 1910. ов 8. (21.) фебруара о. г., који гласи: „Упозорити све епархијске Школске Одборе у Угарској, да су поменути министрови допис и они морали добити, те у колико нису до сада упутили подручне имовне сиромашне општине, да министарством опредељеним путем затраже бесплатно учила, да то сада што пре учине.«

О чему се Сл. Наслов знања и равнања ради извештава с тим, да своје молбе, поткрепљене исказом о своме имовном стању и назнаком потребних учила путем надлежног кр. Шк. Надзорништва на Министарство богочасти и јавне наставе упућене поднесу.“

Ето видите, тако гласи та окружница радикалског Школског Савета. Па сад реците, да је и то лаж!

У тој вашој окружници изволели сте рећи: *„да министарством опредељеним путем“* и т. д. Шта то значи? Значи то, да сте *ви ту заповести* **примили** *као послушне слуге* вашег господара! И да су се црквене општине по вашем упутству обраћале министарству ради бесплатних учила, где би се водила та евиденција, која је општина добила учила, а која није, и колика је вредност добивених учила? Зар наша највиша школска власт тако брани стечена народна права у оквиру народне нам автономије? Зар је дотле дошло, да наша највиша школска власт нема петље, да брани ни она права, која се оснивају на јасном слову закона? Али да, у томе *радикалском* Школском Савету седели су сами »капацитети«, седели су онакви људи, који су са неке висине и без здрава размишљања издавали сличне окружнице, а напредак основне наставе била им је девета брига!

Дакле ипак *признао* је „Заставин“ дембел, који се тови на народним јаслама, да је радикалски Школски Савет настојавао на томе, да сиромашне црквене општине добију *државну* припомоћ. Е, врло лепо, што сте то признали. А знате, шта сте тиме признали? Признали сте то, да је **баш тај ваш несретни радикалски Школски Савет ишао за тим, да државне школске власти метну руке на наше вероисповедне школе.**

Зар ви не знате, да у одредби XXVII. зак. чланка стоји и то: кад држава у износу од 100 круна доприноси на издржавање вероисповедне школе или у име плате учитеља, да та општина може изабрати учитеља, али да овај не може добити декрет сталности, док министар не да своје саизвољење на потврду изабране личности за учитеље. Шта велите на ово, ви, који вешате штицу о клин па тражите хлеба у онакову послу, коме се нисте посветили из младости, а најмање сте дорасли том послу!

Али као олакшавна околност може вам послужити у томе вашем неразмишљеном раду, у издавању којекаквих окружница, које из темеља вређају права наше највише школске власти то, што сте то сигурно учинили онда, док још нисте знали, какве одредбе садржи у себи поменути закон.

А да нисте познавали у прсте одредбе новог школског закона, о томе сте уверили и ширу јавност, а нарочито учитељске кругове, који су пажљиво пратили радове Школског Савета, јер у једној седници Школског Савета и то је изречено: да се повери, ако се не варам, Мити *Клицину* и Павлу *Терзину* (оном, што у *приватну* напису у *српском* листу пише *мађарски*: Зомбор! — Ур. „Бр.“), да проуче одредбе новог школског закона. А то се збило после кратка времена од ступања тога школског закона у живот, на две годиниће дана. И из тога се види, да сте ви, „почитајеми чланови“ радикалског Школског Савета, лутали у званичном раду без крме и компаса, као у пола изгубљени брод на узбурканом мору.

А што се тиче уважене особе вашег учитељског друга и епархијског школског надзорника можемо вам рећи, да је *Лотић* већ по своме положају први међу нама, јер Лотић ужива код учитељства неограничену љубав и поверење, а то је стекао својим одличним радом и као учитељ и као заменик епархијског школског референта, а највише онда, када је као члан народно-црквеног сабора онако мушки заступао учитељске интересе и сабио назови-пријатеље учитељске у мишју рупу. Питајте вашег Јашу, какве је поруке слао Лотићу по једном свом доглавнику? Ако сте ради да дознате ово, ми ћемо вам испричати, нека и шира јавност дозна за ово. Али сте имали прилике, да се уверите, да је био *слаб одзив.*

Лотић је чекао и дочекао је, а да је прогутао Јашину удицу, сигурно би пре постао референтом, него *прошверцовани* бивши професор учитељске школе Риста *Свирчевић*, који има вишу педагошку спрему из: пољоделства, гимнастике, цртања и краснописа! Како Лотић стоји међу учитељством, о томе ћете имати прилике да се уверите.

Ми смо вам рекли: да ако не већи, а оно бар онолики број учитеља, који је био заступљен на митрополијској учитељској скупштини, сматра г. Ђоку *Михајловића* за свога вођу, изузевши Јашине трабанте, за којих се број слободно може рећи: „ја, тата и три свата!“ То понављамо и сада па вас молимо, да не будете због тога нервозни, јер сте већ доказали, да нисте тако слабих живаца, — не ви, него ни ваш др. Жарко *Толмач*, деветмесечни добровољац!

И сада вам велимо: да вам је садањи Саборски Одбор скресао у брк, да сте ви **радикали страћили преко 800.000 Круна народног новца.** Да сте ви противно доказали у сабору црно на бело, не би вас садањи Саборски Одбор потрвао на одговорност. Ви бисте се само тако могли рехабилитовати пред широм јавношћу, да сте садањи Саборски Одбор због клевете тужили суду — али ви знате, како ствари стоје, па се сигурно устручавате. Ето видите, *дошло је време, да вам се све оно врати, чиме сте ви теретили пок. патријарха Бранковића.*

На крају бићемо слободни, да се послужимо оном народном, коју ви

ЛИСТАК.

Стијепо Прокопов:

ТО БУНИ, ТО.

(Наставак).

Ходајући вамо-намо упитам једног варошког пандура, ђе ту има близу доктор. Он само што се окрену и показа ми трећу кућу с оне стране. Дугачка кућа и лијепа. Жутом фарбом окречена, али није висока на кат, већ онако, један ред пенцера. Одем тамо. И јест! На кући табла и на њој пише докторово име и презиме, а испод њега: градски лијечник. Ту се бар не ћу морати пењати. Уђем на капију и опазим у авлији дјевојку; ваљда је докторова слушкиња, док носи у канти воду с бунара. Таки ја њој.

— Добар дан. Молим Вас, има ли у овој кући доктор?

— Идите само на она врата.

Ето питам као неписмен чо'јек. А да ди би био, кад му табла виси на кући!

Отворим она врата, што ми је слушкиња показала, и унађем унутра. Преда ме изађе нека фрајлица и лијепо ме упита:

— Шта желите?

— Молим лијепо, је ли код куће господин доктор?

— Тата је баш сад изашао, но ја ћу послати по њега.

Још из тријема повика: Ана! а неко јој се одазва тамо од некуд. Фрајлица изговори нешто немецки и оде из тријема тамо некуд, ђе је она, што се јавља. Ја сједнем на клупу уз пенцер и згађам, како ћу се сад владати, да се не збуним.

Та нисам чекао ни по сата, али чујем, ђе се отвара капија са сокака. То ће бити доктор, јер сам видио кроз пенцер, да се она слушкиња мало прије вратила.

Ево га.

Устанем с клупе и кажем му: добар дан!

— Добар дан. Но, које добро?

— Молим лијепо, да ме прегледате.

— А шта вам фали?

— Има већ неколико дана, како ме нешто протискује с десне стране, а онда и очи ме нешто боле.

— Ходите овамо за мном.

Одем за доктором у његову собу. Ху, Господе Боже, шта ту има свашта! Свакојаког алата; п'онда је све чисто и сјајно, не знаш, у што би прије погледао.

— Скините кошуљу.

Скинем.

Куц-куц, куц-куц по прсима и по леђима.... као и онај.

— Дишите дубоко. Кашљите. Јесте ли скоро боловали од какве теже болести?

— Па.... нисам.

— Хм. Дишите још једаред. Још... још... још...

Дишем, дишем, дишем и већ ми тешко толико дисати.

— Но, није ништа страшно. Сад да видимо очи. Ово . . . .

. . . . Друго . . . Аха . . . нооо . . . . Пушите ли Ви?

— Помало.

— Дабогме помало и онда сједите у друштву, гдје се много пуши, а то за вас није добро. Пушење је уопће шкодљиво, а за ваше болесне очи и по готово. Оне вам нису сасвим здраве и онда их још мучите димом.... Гледајте да пушите што мање, али и то напољу. У затворену простору ни по што. Најбоље би било, да се оканете сасвим пушења. То Вам шкоди. Но.... уз то ћу вам преписати капљице. Сваки дан ћете по два пута канути по неколико капи у очи. Тако. За сад није ништа више потребно. Не заборавите: што мање пушити. У соби не пушите ни по што, а гдје други пуше, не сједите, већ на чист зрак. Гледајте на сваки начин, да се пушења оканете. С почетка ће Вам бити мало тешко, али може се човјек и тога одучити. Очи су прече, него ли дуван. Ево, с овим ћете отићи у љекарну и ондје ћете добити и капљице и цијев, којом ћете пуштати капи у очи.

Узмем цедуљицу од доктора и упитам:

— Шта сам дужан?

— Три круне.

Платим и то па изађем напоље.

(Свршиће се.)

тако често употребљавате: »Нема тајне, која се не ће открити, нити ичега, што сјајно сунце не ће проказати!« Ако сте целог вашег века лагали и обмањивали народ српски, ту сте рекли истину, коју вам и ми с наше стране потврђујемо. И дошло је време иречишћавања, али не ваше јадне странке и неке нове организације, него пречишћавање *рачуна* из доба, док сте жарили и руковали народним новцем у српским народним фондовима. И када се све то открије, онда ћемо с правом моћи упрети прстом и рећи: Ето видиш, то је једна *лажа* и *ништков*! па ма то биле и неке педагошке величине!

Иначе, на завршетку овог нашег објашњења желимо вама, тамо око »Заставе«, да будете корисни и да дочекати наступајуће празнике, али без — *брице*!

Барања, на св. Игњатију.

Градиња.

Краљица Јелена.

Српски народ на све стране где га има, може да се поноси и да му се задовољством надимљу груди, што је *краљица Јелена* у великом свету, што је као краљица лепе Италије *Црногорка*, у чијим жилама тече *јуначка сриска крв*, стекла признање, поштовање и дивљење широм Европе.

Познато је, да Французи бију крвав бој онде дубоко у Африци против неких муслиманских племена, која нападају француске колоније. При последњим бојевима имали су Французи осетне губитке. Погинуо је и храбри француски пуковник *Мол*. Ти крвави бојеви у Африци узбунили су извесне политичке кругове у Француској, па и француску комору, те су позивани били и француски министри на одговор. Неке париске новине *крупни* слови изјавише своје *сажаљење* за погинуле Французе у тим крвавим бојевима у Африци.

Поводом тим је један велик, омиљен и врло распрострањен париски лист, познати »Фигаро«, донео чланак, у којем пребацује Французима, што, место да *славе* оне јунаке, који су погинули за част Француске, за француско име, они их сажаљавају, па још зову на одговор министре за оно, што су ти француски јунаци *вршили своју дужност*.

Тај чланак париског „*Фигара*“ тим поводом указује на *јачину духа краљице Јелене*, на њено пожртвовање, на њено јунаштво приликом ужасне катастрофе у *Месини* пре две године. Зна се, како краљица Јелена нежно воли своју децу и како их брижно негује, па се у том чланку спомиње и то, како је, кад је краљица Јелена са краљем Виктором Емануелом III. пошла у Месину, стегла своје материнско срце, па дала налог, да јој се *ништа не јавља* о њеној *болесној* деци, док је она у Месини. Чланак »Фигара« носи наслов: „La force d'une reine et la faiblesse d'une nation“ (*Снага једне краљице и слабост једнога народа.*) Чланак има два дела: први говори о краљици Јелени и слави краљицу Јелену, а тек се други део бави бојевима у Африци, те жигоше слабост разнежене париске публике. Први део чланка о краљици Јелени је диван и гласи у српском преводу овако:

Краљица Јелена морала је једног дана нагло напустити Квиринал. Као бич последњега суда ужаснуо је земљотрес на Сицилији и у Калабрији целу Италију. Месина се срушила на две стотине хиљада застрашених душа, које су бегале на све стране. Високи нагли вали однеше оне, који су се бацили на отворен простор око пристаништа. Ватра је таманила оне, који су рушевинама били претрпани. Једнодушан уздах бола дигао се с целе земље до неба. Краљу и краљици је ваљало да оду са првим спасиоцима на лице места ужасној несресрећи. И онда се збило нешто необично. Ђ. Краљица, готова за полазак, пољуби своју децу и забрани, да јој се за време њене одсуства телеграфски шаљу вести о њиховој болести. Мати сасвим ишчезнезе испред краљице. Она припадаше сад нд народу, искључиво само народу. Није хтехтела да отме ни један тренутак општој јој жалости. Та зар није прва дужност народродне главарке, да дели судбу свога народа?да?

Када су се приближавкавали, море је било — кажу — све крвавеаво. Хиљадама лешина пливало је, тонуло ло је и заједно с валима ударало је о чамгамац. За тренут је нежна жена покрила очи рукама, али се опет исправила угушујућјући сопствену слабост. Сиђе јуначки, па ра рашири руке према гомили рањеника, којкоји су запомагали, према бледим самртницицима, очајним удовицама. Прилази сваком пм посебице, теши их, ничим не одаје онај ужакас, који јој улевају ти бедници, којима се амампутирају телесни делови, ужас од поманититалог света, који мора бити везан или од ц оне беднице, којој, док је лежала затрпапана под рушевинама, гладне животиње е оглодаше руке, које није могла да макне ie па да их сачува.

Тада је привуче жалалосни писак неке старице на умору, која а је грчевито стиснула руке једном помагагачу и преклињала га, да јој доведе свешштеника. Ако умре без причешћа, чекају јеје у паклу вечите неисказане муке. Сиротитица, пола мртва, тресе се од страха а свештеника нигде наћи. Већином их је е нестало а остали су мртви. Страх јој трепери из раширених очију, хоће ли морарати тако умрети у тој грозоти?

Уједаред краљица речече:

— Слушајте! Ја самам краљица; јесте, краљица сам, чујете ли?!? Ја Вас разрешавам ваших греха; свију у ваших греха. Јер ја сам краљица, разумететте ли? Почивајте мирно. Вама је опроштетено.

Њено Величанство рашири руке над главом самртнице, којаа се умири, легне и сврши мирно с предосећајем раја на блаженом лицу.

Зна ли се за сличанн историјски догађај, у којем се оличаваа такво уверење о свом божанском праву.. То је више него поуздање светога Луја, к када се је дотакао прокаженога. То је делоо, којем нема равна у свима животопиисима крунисаних глава.

Узмите на ум, да кр:раљица Јелена пре никаквим покретом нијеје одавала свој ауктоpитет. Све донде она а је у свакој прилици имала покрете, реечи, понашање добре матере и одане супрууге. То је био њен понос: не изгледати пр:ред људима више, до ли као добра жена, жекена на свом месту. И наједаред кћи плананинског владаоца изврши дело, које даје је величанствености услед вапаја рањеника а и самртника. Кад човек испита ово дело о са скептичног гледишта, долази до увер:рења, да тешилица није себи ни мало стт:варно присвајала моћ, да опраштa грехеe. Није ли напред знала, да стара Сицилијјанка, добра хришћанка у пркос својимм грешкама има исто тако поверење уу краљевску моћ, као и у црквену? Свакоо поштовање критици психолога, али зарр да се зато мање дивимо самопоуздању у у моћну величину, која одједном пониче у у краљичину срцу? Не можемо ли ми бар ı претпоставити, да утецај атавизма, пресасађен крвљу владаоца а до сад сакривен,н, изусти оне речи, које победише страх? ННије ли то био нехотичан израз осећаја, ς с почетка нејасан, који се мало по мало р развио у тој души племенитог порекла с с уверењем у своје опредељење, с осећајем,м, да припада оном низу непрекидних феноломеналних социјалних догађаја, који венчачаше снагу византијске кћери са латинснским принцом, да им потомци буду оличјеје укупног велеума средоземног рода. Од свсвега тога ваљда се створи врло лагано, бебезсвесно истинска вера у своју мисију, кој:ја изазва онај покрет у краљице тако пририрородно и од једном.

Од то је доба њена на популарност код Талијанаца бивала све е већа, они припознају у њој одличан створ, који у страшним часовима отклања страрах, извршује сваку моћ, оличава све врлинине свога народа и изражава их величанстетвеним речима, достојним историје, па чанак и легенде.

Велика је то моћ, кад човек верује у своју мисију.

Па та краљица Јелена, коју тако узвишено слави француски лист, то је крв од наше крви, то је кост од наше кости, то је кћи витешкога краља Црне Горе Николе I. Ми се Срби краљицом Јеленом сви и свуда можемо поносити. Али се њоме поносе и Талијани. Пре две године на интерпарламентарној конференцији у Берлину посланици талијанскога парламента казиваху писцу ових редака: „Наша краљица Јелена није само лепа, она је и добра. Она је мати, права мати Италије. Па као што нежно воли своју децу, тако воли Италију, воли талијански народ.“

П—Д.

Политички преглед.

— Сјајан збор српско-хрватске коалиције у Осеку. У прошлу недељу је у Осеку одржан сјајан збор српско-хрватске коалиције, на коме је конституисана хрватска уједињена самостална странка. Збор је био ванредно добро посећен. Говорили су Милан *Рој*ц, др. Богдан *Медаковић*, др. *Лорковић*, др. *Лукинић*. Сви говори примљени су великим одушевљењем, јер су у њима изнета сва безакоња, што се и данас чине по Хрватској. Пошто је изабран одбор организације, решено је, да одбор хрватске уједињене странке ступи у што ужу везу са организацијом српске самосталне странке.

— 40-годишњица немачке царевине. Дана 18. јануара по р. к. навршило се је равно 40 година од оног знаменитог дана, кад је у Версељу код Париза на свечан начин проглашено *уједињење Немачке* те кад је Вилхелм I. примио наслов немачкога цара, пошто је Француска, побеђена и понижена, лежала под канџама пруског орла.

Ова знаменита годишњица прослављена је у целој Немачкој без много параде и сјаја, али са толико више достојанства и озбиљности.

— Турска. Турска је одаслала у турски архипелаг малу убојну флоту, да заплаши Крићане. Да ли ће се ови уплашити од турских кâрлица, друго је питање.

Но док се Младотурци размећу својом снагом у Европи, дотле их стотину јада сналази у Јемену. Тамо за Турску зло стоје ствари. Имам *Јахија*, поглавица ратоборних Бедујина, огласио је Турцима рат, разаслао је оружане чете у све горе те се очекује општи устанак у целој провинцији. Претендент *Идрис* почиње нападати Турке. Главни град асирског округа опседнут је. У њему је затворен гувернер заједно с јаким гарнизоном.

Нацрт уредбе

за српске православне вероисповедне народне школе у митрополији карловачкој.

(Наставак)

Срески школски управитељ.

§. 23. У корист што бољег унапређења срп. основних школа у подручју једне епархије деле се све школе у епархији на срезове.

Сваки школски срез обухвата најмање 20, а највише 25 учитељских снага. За сваки школски срез од 20—25 учит. снага постоји један сретски школ. управитељ. Заокружење срезова одредиће правилником Н. Ц. Ш. Савет.

§. 24. Сретски шк. управитељ може бити срп. нар. учитељ, који је прописно оспособљен за сталног учитеља и који је практично радио најмање 10 година и за то се време одликовао успешним радом у својој школи а иначе с успехом радио на школској и уопште педагошкој књижевности.

§. 25. Сретск. шк. управитеља бира сретски учитељски збор на 6 година.

§. 26. Награда је сретск. шк. управитељу по скали школ. управитеља, уз то 10 К дневнице и накнада путног трошка по километрини, на железници II. место, лађом I. место.

§. 27. Награду прима из фонда св. Саве у Карловцима тромесечно унапред а дневнице и накнаду путног трошка паушално унатраг из истог фонда.

§. 28. Делокруг је сретског шк. управитеља, да води надзор и даје стручна упутства, теоријска и практична, учитељима, учитељицама, управитељима осн. школа и забавиљама. О раду и кругу послова сретских школских управитеља издаће Школски Савет посебан правилник.

§. 29. Рад ових сретских шк. управитеља подлежи надзору епархијског, одн. гл. шк. надзорника и њихових помоћника. Према потреби еп. шк. надзорник сазиваће сретске школ. управитеље у својој епархији на саветовање.

Епархијски школски надзорник.

§. 30. Свака епархија има свога школ. надзорника и помоћника или пристављеног помоћника.

§. 31. Епарх. шк. надзорник је известилац у стручном и управном одсеку епарх. школ. одбора и надзорник свих срп. прав. осн. шк. у тој епархији,

§. 32. Сталног епарх. школ. надзорника бира народно-црквени сабор, а помоћника и привременог епархијског школског референта поставља Н. Ц. Шк. Савет, оба одсека Школ. Савета.

§. 33. Епарх. шк. надзорник може бити онај, који је оспособљен за сталног учитеља и најмање 15 год. с успехом практично радио у осн. школи, свршио с успехом више педагошке науке, пред нарочитим од Школ. Савета постављеним поверенством прописани стручни испит за надзорника положио и одликовао се на књижевном педагошком пољу. Ако је више педагошко оспособљење стекао на несрпском заводу, има га пред нарочитим испитним поверенством Шк. Савета нострификовати. Осим тога, може бити биран за епарх. школ. надзорника и такав учитељ, који је на пољу школ. рада и књижевности стекао гласа.

§. 34. Плата је и станарина епарх. шк. надзорнику: према VII. чиновном разреду. уз то пет петогод. доплатака по 200 К,

§. 35. Делокруг је епарх. школ. надзорнику, да уз референтске и надзорничке дужности обавља све послове који се појаве у делокругу управног и стручног епарх. школског одбора.

§. 36. Епарх. шк. надзорници имају једног или више помоћника.

Помоћника епарх. школском надзорнику постављају оба одсека Н. Шк. С.

§. 37. Од помоћника епарх. шк. надзорника тражи се иста спрема као и од епарх. шк. надзорника.

§. 38. Плата је помоћнику, као редовном проф. учит. школе: према IX., VIII. и VII. чиновном разреду; ако има само оспособљење за грађ. школе, онда има плату као учитељ грађ. школе: према X., IX. и VIII. чиновном разреду.

§. 39. Епарх. школском надзорнику и помоћнику дисциплинарна је власт управни одсек Школ. Савета.

Шк. Савет ће прописати подробно права и дужности епарх. школ. надзорника и њихових помоћника и помоћника гл. школ. надзорнику.

(Наставиће се).

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 8. јануара 1911.

— Омладинско сéло. Сутра, у недељу, 9. (22.) о. м. у 3 сахата после подне биће у вишој девојачкој школи новосадској састанак српске новосадске мушке и женске омладине. На састанку ће говорити адвокат др. Миливој Поповић, биће шаљиво предавање а гђца Вера Аркадија Марковића свираће у гласовир. Како је одзив на омладинским селима ванредно велик, то омладина смишља, да место својим састанцима пренесе у велику дворницу хотела Јелисавете.

— Да разјаснимо! У 1. броју „Српства“ од ове године изишло је међу одговорима уредништва ово:

„*Дописнику из Кумана.* Ваш допис за Божићни број закаснио. Пошто смо променили штампарију, остао нам је тај Ваш рукопис у штампарији „Браника“ и као што видимо у јучерашњем броју, у »Бранику« је изашао тај допис. Молимо, да извините због те забуне, која се није нашом кривицом десила, него кривицом слагача, који је измешао рукописе.«

Кад смо ово прочитали, прегледали смо рукописе за дотични број нашег листа, распитали смо у нашој штампарији и констатовали ово: Допис из Кумана, који је изашао у „Бранику“ а за који уредни-

штво „Српства“ мисли да је то њему послат допис, послат је из Кумана непосредно нама, уз пропратно писмо за нас. О том, да је слагач »измешао рукописе«, не може бити говора, јер наши рукописи стоје увек код метера-ан-паж нашег листа, код кога никада нису стојали рукописи за „Српство“, док се је ово штампало у штампарији д. д. „Браника.“

Толико ради разјашњења.

— **Како су смештене готовине бачке županije.** Готов новац фондова, који су својина бачко-бодрошке županije или стоје под њеним надзором, уложен је за г. 1911. у двадесет и четири разна новчана завода у Бачкој. Од ових ни један није српски или словачки. Једино је Бачко-Потиска Штедионица у Старом Бечеју добила 200.000 К улога, док н. пр. Штедионица у Станишићу (!) добија 371,698 К 81 п. улога!!

Срби županijски представници не би требали да тако мало пажње обраћају на то, куда се улажу županijске готовине. Има наших завода, који пружају више гаранције, него некоји од она 24 несрпска новчана завода.

— **Премештен српски учитељ.** Кр. уг. министар богочасти и јавне наставе премештио је комуналног учитеља Каменка Чуру из Жабља, где је дуго година служио, у Надаљ. Ако се не варамо, овај српски учитељ је такође жртва прекомерних захтева, које државни школски надзорници стављају на народносне учитеље на темељу Апоњијева школског закона, којем су кумовали Јаша Томић и његови „чврсти и одлучни“ радикали.

— **Генерал и „замрзнути“ инструменти војне музике.** Београдска „Штампа“ јавља за овај куријозни случај:

На пратњу А. Павловића, питомца Војне Академије, који је себи одузео живот, дошли су многи официри. Покојников отац је дугогодишњи официр, који уживa симпатије у официрском кору. Дошли су и покојникови другови, цела Војна Академија. Чека се полазак пратње. Ту је и војна музика.

На неколико минута пред полазак капетан прве класе г. Ј. Милетић, који командује питомцима Војне Академије, прилази прописно управнику генералу г. Михаилу Живковићу и јавља:

— Господине генерале, војни музиканти веле, да не могу свирати, јер су им се замрзли инструменти!

Генерал мирно нареди:

— Нека подувају инструменте, јер морају свирати.

И војна музика свирала је за све време пратње.

Новости са стране.

— **„Нечисти“ код једне девојчице.** Ствар се врзе око једног румунског девојчета, које се Трина Валеан а живи у Керешбањи. По оном, што новине причају о њој, њу прати, ма где се налазила, неко бацање камењем, дрвима и уопште предметима, који се могу бацати. Због тога сиротица нигде не може да се скраси у служби, на коју је као пуко сирото дете упућена. Осим те напасти девојче се тужи на некаква привиђења, која је сваку ноћ узнемиравају. Оно бацање за њом није пуста прича, потврђује га, на основу сопственог искуства, и сремски бележник др. Иштван Борбељ, који у отвореном писму обраћа пажњу јавности на овај случај и моли, да се девојчица и њено душевно стање лечнички испита и учини нешто, да дете не пропадне, а то ће се неминовно догодити, пошто је због тог зла са њом не трпе ни код куће ни у служби.

— **24 смртне пресуде у Токију.** Као што смо јавили, у Токију је у среду проглашена смртна пресуда над 24 јапанска анархисте, који су били склопили заверу против живота јапанског цара (микада) и његове породице. Кад је пресуда прочитана, главни оптуженик др. Котоку устаде, диже руке к небу и узвикне:

— Живела анархија!

Сви осуђеници су с осмехом саслушали смртну пресуду. Котокуова супруга се је окренула публици и рекла:

— Молимо вас све за опроштење!

Доктор Котоку је рођен од протестантских родитеља и у Паризу је слушао свеучилишне науке. У Јапану је на све стране познат; он беше онај, који је све социјално-демократске групе збио у једну странку. Међу на смрт осуђенима има више уметника, новинара, учитеља и мерника.

Јуче смо јавили, да је микадо 12 њих помиловао, те ће ови робити, док су живи. А др. Котоку, супруга му са 10 другова биће погубљени.

Из Париза јављају: Револуцијонарни раднички савези у Паризу решише, да протестују против осуде јапанских револуционара и да за идући понедељак сазову велик збор, да тај протест снажно заступе и да приреде велику демонстрацију пред јапанском амбасадом. Полиција је већ учинила припреме за заштиту јапанске амбасаде.

— **Појео га слон.** Близу вароши Модона у Предњој Индији прождерао је дивљ слон енглеског фармера Бернелта. Фармер је у јутро пошао био на своју земљу, кад га је повијао дивљ слон. Брже се успео на дрво, али га је слон својом сурлом скинуо па га је у пуном смислу речи прогутао. Фармерова жена је зграбила пушку, да убије слона, али док је она стигла на пољану, слона је већ било нестало.

— **Убио 7 људи.** На козачкој станици Маническој (у донској области, у Русији) недавно је извршено ужасно убиство, какова у оном крају никада није било. Учитељ играња, Пољак Болеслав Красински, у кући трговца Пузовшчатова учио је игрању рођаку тога трговца Феодосију Волову. Једне вечери Красински види, како је Пузовшчатов у контоару свом закључио дневник примања и издавања те велику своту новаца затворио у чекмеџе писаћег стола. За тим Пузовшчатов оде с Красинским у кавану, из које се, после кратког времена, Красински искраде и оде у стан Пузовшчатовљев. Ту рече домаћици, да га је њен муж послао, да напише писамце. Сићи ће, вели, у контоар, где му је згодније писати, а и изгубио је тамо 20 копејака. Госпођа Пузовшчатова пристане на то и нареди кумчету свога мужа, Тимафеју Гулом, да присветли учитељу играња. Сишав у контоар, овај замоли дечка, да му малко ниже присветли, да нађе свој новац. Чим дечак метну на патос лампу и сагну се, Красински тргне велик нож и до дршка га сјури у леђа несретном дечку, који крикну и испусти душу.

Чувши страшни крик, престрављена гђа Пузовшчатова појури у контоар. Зликовац навали на њу ножем и удари је у врат и у плеће, а за тим сјури нож и у ћерчицу, коју је у тај мах несретна мати држала на рукама. Затим убица набаса на куварицу Софију Ербергову. Настаде очајна борба и тек после шеснаестог ударца ножем је несретна жена убијена. Ту је убица распорио груди и сестри гђе Пузовшчатове, Серафими Кучеровој, и убио је.

Ученица убице Красинскога, Волова, утрчи у собу, где беше борба и, видевши крваву слику, побеже. Разбојник се натури за њом, стигне је у дворишту и смакне је. Ту је убио и сусеткињу Софију Дуњицку, која је случајно ушла у двориште.

Међу тим Пузовшчатова дође к себи, тешком муком се одвуче у суседство и каже, шта је било. Свршивши с последњом жртвом својом и чувши шум, зликовац се даде у бегство. Бежећи лако је ранио сакату девојку једну. Још хтеде да удари ножем и кочијаша, који га не хтеде повести, али се толико уморио, да је испустио нож. Људи склепташе грознога убицу и одведоше га у затвор. Кад је Пузовшчатов, извештен о свему, дошао у своју опустелу кућу и видео крваве лешине и измрцварену супругу своју, сав се затресе, грчевито се заплака и помери памећу. Сутрадан је умрла и гђа Пузовшчатова.

— **Најомиљенија опера.** Недавно је париски лист „Excelsior“ запитао своје претплатнике, која им се опера најбоље допада. Претплатници одговорише на то питање тако, да је Бизетова „Кармена“ добила највише гласова: 5945. Остале опере према добивеним гласовима ранжирају овако: Маснетова „Манона“ (4738), Шарпантјерова „Лујза“ (3655), Делибова „Лакмеја‘, (3344), Маснетов „Вертер“ (3285), Томасова „Мињона“ (2733), Гунодова »Mireille« (2347), Росинијев „Севиљски берберин“ (2046), Пучинијева »Bohème« и Вердијева „Травијата“.

СРПСКЕ И СЛОВЕНСКЕ ВЕСТИ.

— **Српска драматизација Арцибашевљева „Сањина“** У Алексинцу у Србији приказан је на неколико дана пред наш божић Арцибашевљев „Сањин“ као драма. Драматизовао га је млади српски глумац Драгољуб *Тодосић*, син покојног српскога глумца Јанка Тодосића и наше глумице Марте Тодосићке. Он је играо и натписну улогу. Остале улоге играли су чланови и чланице Аритоновићеве трупе.

— **Уметничка изложба у Одеси.** Недавно је на заузимање уметника А. *Филипова* у Одеси отворена уметничка изложба, у којој својим делима учествују најодличнији сликари из Петрограда и Москве, као *Рјепин*, *Сјеров*, *Агафонов*, *Васњецов*, *Зарубин*, *Лукомски*, *Линдеман*, *Малјушин*, *Росиславов*, *Рилов* и *Савин*. Од одеских сликара изложене су само слике сликара *Дворникова*. Изложба ће се после кратка времена пренети у Кијев па онда у Харков.

— **Прва руска студенткиња.** Овог ће се месеца навршити двадесет и пет година, од како су у Русији женске припуштене свеучилишним наукама. Прва руска студенткиња још је жива. То је госпођа Н. Ј. *Коршини-Ушина*.

— **Сметанина сестра.** Сестра великог чешкога композитора Бедриха *Сметане* добила је крајем минуле године од прашке општине почастан дар. А сад је прашко варошко веће на предлог прашкога градског начеоника др. Карла *Гроша* закључило, да Сметаниној сестри, која у Бечу живи у скромним приликама, понуди даљи дар и да је запита, не би ли била вољна преселити се у Праг, где би јој се прашка општина побринула за приватан стан. А и за случај, ако због дубоке старости не би могла оставити Беч, понудиће јој прашка општина почасну мировину.

— **Стање литавске штампе.** Литавска штампа је године 1910. бројала неких педесет листова, и то: пет у Вилни, пет у Ковну, три у Сернију у сувалкиској губернији, два у Риги, два у Шкотској, неких десет у Пруској и двадесет у Сједињеним Државама Северне Америке. Осим тога излази у Вилни недељни лист „Litwa“ на пољском језику а у Тилжи месечна ревија „Allgemeine lithauische Rundschau“ на немачком језику.

— **Откривени до сад непознати рукописи Николе Коперника.** Лист „Danziger Neueste Nachrichten“ доносе у свом 298. броју од ове године вест, да је професор др. *Биркенмајер* у свеучилишној библиотеци у Упсали и у шведској државној архиви у Штокхолму нашао до сад непознате рукописе Николе *Коперника*. Међу осталим ту је и писмо, које је Коперник 22. јула 1516. по налогу фромборчког епископа писао пољском краљу Зигмунту I. У писму се оптужују немачки крсташи као отимачи, разбојници и злочинци Писмо је написано латински а Коперник га је написао својом руком. То је писмо свакако доказ, да је Коперник не само по имену и пореклу, него и по души био Пољак.

— **Публикације на украјинском језику у Русији.** Није одавна, како у Русији није било дозвољено, ишта штампати на украјинском језику. Од неколико се година амо прилике ипак нешто поправиле, ма да се у последње време опет пало у старо зло. За прву половину ове године штампано је свега само 78 украјинских књига у 120.759 примерака. Дугогодишњи прогони су проузроковали, да Украјинци у том погледу у Русији заузимају тек осмо место и то после руских, пољских, немачких, чивутских, летских, естонских и татарских публикација.

— **Педесетгодишњица смрти Тараса Шевченка.** Петроградска Уметничка Академија закључила је, да свечано прослави педесетгодишњицу смрти малоруског песника Тараса Григоријевића *Шевченка*, који је у своје време био сликарски питомац те академије. Последњи број америчког украјинског листа „Свободе“ позива Украјинце, насељене у американским државама, да свечано прославе педесетгодишњицу од Шевченкове смрти. У Њујорку се већ образовао одбор, који купи прилоге, да оснује стипендијски фонд, који ће носити Шевченково име а намењен бити сиромашним украјинским ђацима. Шевченко је рођен 25. фебруара 1814. у селу Моринзију у кијевској гувернији а умро је 26. фебруара 1861. у Петрограду. Дела су му превођена и на српски. Тако има у „Вили“ Стојана Новаковића од године 1868. преведене три његове приче: „Завет“, „Рубац“ и „Неофита“, у „Јавору“ Илије Огњановића године 1877. песма „Чини“ а 1887. песма „Родила је мене мати“.

НОВИЈЕ.

Будимпешта, 7. јануара. Данас је у Бечу почела министарска конференција, у којој ће се коначно утврдити текст новог војничкот казненог поступка.

Сарајево, 7. јануара. Ни мислити се не може на стварање хомогене већине у земаљском сабору.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву »Браника«.

Србија и Бугарска.

Београд, 8. јануара. Од последње посете престолонаследника Александра у Софији настала је у односима између Србије и Бугарске очигледна охладнелост. Томе је допринело зближење Бугарске и Грчке. (Ову нам депешу шиље *мађарски* Кор. Биро. — Ур. „Бр“.)

Прогањање „руских“ терориста.

Вратислава, 8. јануара. Због разбојништва, што их врше руске (?) терористе, намерава влада, да *прогера све руске раднике* у овамошњем индустријском крају. (Пруским силеџијама добро су дошли злочини *Чивута* из Русије, да може лишити зараде и *мирне*, праве *руске* раднике. Срамота! — Ур. „Бр.“)

Развијање убојне силе.

Париз, 8. јануара. Војни министар поднео је заступничкој комори законски предлог за преустројство активне и територијалне војске; предвиђа се умножење формацијâ и ефективно појачање.

Рим, 8 јануара. Законски предлог за преустројство убојне флоте повишава годишње издатке за градњу бродова са 20 милијона лира.

Рат у ваздуху.

— Аероплан или ваздушна лађа? — Брзина аероплана. — Брзина ваздушне лађе. — Чија је будућност? —

Италијански капетан *Кроко*, проналазач италијанске војничке лађе, држао је у Млетцима занимљиво предавање *о будућем рату у ваздуху*, помоћу ваздушних лађа и аероплана. Из тог предавања саопштићемо и ми понешто нашим читаоцима.

Капетан Кроко је најпре чинио упоређење између аероплана и ваздушне лађе. Он налази, да је у последње време почело да попушта одушевљење за аероплан и то у корист ваздушне лађе. Тако, њој је за путовање потребно већином лепо време, али се зна да авијатичари, који лете на аеропланима, падају и при лепом времену. И за ваздушну лађу, као и за аероплан ветар је опасна тешкоћа. Ваздушна је лађа велики нишан, а аероплан се спушта на земљу и не погођен, чим му мотор почне спорије радити. Аероплан може да сиђе раширених крила, али му је за пењање потребна потрошња бензина, док се лађа и пење и спушта без тога.

Из свега тога може се закључити, да је лађа много више господар ваздуха но аероплан. Напредак ваздушних лађа не ће бити тако брз и сјајан као напредак аероплана, њихов ход биће спорији, али сигурнији, пошто ће ускоро моћи да се боре са ветром, чија је брзина 70 километара у сахату. Аероплан ће сачувати своју надмоћност у брзини, јер ће моћи можда да достигне брзину од 200 километара.

У рату ће аероплан бити ваздушна лака коњица, пошто је њена особина да брзо лети и њоме се он може послужити да види. Ваздушна лађа ће се употребљавати за ноћна извиђања и велика одстојања. Аероплан не се моћи да се употреби као средство за разоравање. Но са виси-

не се не могу бацати пројектили, ослањајући се при томе само на закон гравитације. Треба их упутити у одређеном правцу, а за то су потребни инструменти. Они морају бити тешки, као и пројектили. Ваздушна лађа моћи ће да натовари све то, док ће аероплан, на који могу да стану само два авијатичара, моћи да понесе највише два пројектила. На тај начин тек 50 аероплана моћи ће узети онолико пројектила, колико их може поднети једна ваздушна лађа.

Против ваздушне лађе тешко ће се пуцати са земље. Не ће с њоме моћи ништа да учини ни аероплан у недостатку средстава за напад. Она ће имати да се бори сама са другим ваздушним лађама. Њено ће дејство на војску на земљи бити двојако: материјално и морално. Пројектили, који се буду бацали са ваздушних лађа, лако ће погодити мету и страх од њих одузеће спокојство војскама. Не може се тврдити, да ће се са ваздушним лађама освајати народи, али се сме рећи, да ће разорење противничких ваздушних лађа бити кључ за победу. Према томе се ваздушне лађе могу сматрати не само као ново и моћно средство за напад, него као и нова тешкоћа за вођење ратова.

Скандали пред гилотином.

— Свет који пљеска џелату. — Свечана ноћ. — Продаја места на прозорима. — Породица убијеног пред гилотином. —

У Лиљу је 30. прошлог месеца на гилотини одсечена глава неког *Фавијера*, који је осуђен на смрт због убиства Тена, послужитеља једне банке.

На недељу дана пре извршења смртне пресуде противници смртне казне почели су агитовати у Лиљу за помиловање осуђенога. То је опет изазвало на врло жив покрет присталице смртне казне и због тога се десило нешто, што би иначе, нарочито у Француској, било неразумљиво: огромна маса света од неколико хиљада душа дочекала је џелата *Деблера*, кад је стигао из Париза у Лиљ, урнебесним клицањем и поздравима.

На дан извршења пресуде, још у рану зору, пред тамничном зградом, где је подигнута гилотина, искупило се опет неколико хиљада лица. Сто педесет полицајаца и жандарма окружили су великим кругом гилотину, те је тако мало њих могло гледати, како ће осуђеном бити одрубљена глава.

Због тога су газде кућа на тој пијаци продавали места на прозорима и тако се отворила грозничава трговина. Дотерало се дотле, да је за један прозор плаћена цена од 100 до 150 круна.

Жена убијеног Тена није хтела присуствовати погубљењу убице, али су зато тражили нарочите карте, да могу бити пред гилотином: отац и оба брата Тенова. Они су стојали неколико корака далеко од гилотине.

У шест сати пробуђен је Фавије и тада му је саопштено, да је председник републике одбио његову молбу за помиловање. Фавије је то саслушао сасвим мирно, одмах се обукао и под стражом пошао гилотини. Без велике формалности њему су везане руке лисицама на леђа, и он је мирно клекнуо и метнуо главу под секиру. После неколико секунада његова глава пала је у корпу, до пола напуњену струготинама од дрвета.

Одмах после погубљења џелат Деблер рекао је: »Ја у мојој пракси нисам видео овако хладнокрвног осуђеника.“ Огромна маса света бурно је поздрављала џелата а многи су викали против погубљеног.

Имовна општина бивше српске банатске граничарске регименте број 14.

Пре више година било је извештаја у цењеном „Бранику“ о раду наше имовне општине, па од оно доба нико да се нађе, да што о овом грдном имању на јавност донесе, као да се то нас ништа не тиче. За то су и овладали страни елементи у скупштини: нотароши и солгабирови, што кад се бирају ови, нико не обраћа пажње. По установи имају права бити изабрани за заступнике (Vertreter) само Servitutsberechtigte, т. ј. они, који су у Граници рођени, али су нотароши окренули са штатутом, да могу бити изабрани и који су zuständig (дошљаци). Пословни језик био је пре немачки и српски, а сад су променили немачки са мађарским, српски ттрпе тек од милости. У опште, скупштинскии и управни рад је само у нотарошевим рукама, као да је то њихова дедовина.

Па сад да пређем на сам рад ове имовне општине.

Имање ове имовне општине је 38.000 ланаца шуме, процењено на **8,0000.000 Круна.** Израђено је прошле годинее 500 ланаца са чистим приходом од 108.000 Круна. Кад се узме, да треба 100 годинна, да један ланац донесе 216 Круна, онда излази, да један ланац плаћа годишње 2 К 16 пот. или 1%.

Овом тако малом дохотку узрок је *слаба манипулација.* Лепо је и похвално, што многи сироти а добри ђаци добијају припомоћи. За ове припомоћи почели се сваке године све више и више њих пријављивати (ове године 140) а и многе црквене општине имале су припомоћи, Од више година скупило се готовине на 360.000 Круна, која је свота у Темишварској Штедионици уложена. Скупштина је донела још пре две године закључак, да се 250.000 К на општине према броју душа подели, а 110.000 К да остане као резерва, али нам је власт тај закључак одбила. Велики жупан темишварски, који у скупштинама као краљевски комесар присуствује, *хоће, да имовна општина подигне у Сегедину интернат*, на који да вотирамо 400.000 Круна. Овај предлог поднесен је у последњој скупштини, која је одржана 22. децембра пр. г. Али скупштина је тај предлог са 36 против 23 гласова *одбила.*

Одмах после скупштине сазнали смо, да ће тај закључак од краљевског комесара *уништен* бити и да ће се *поново* за месец дана ванредна скупштина сазвати, да се поново то реши. А почело се одмах свом силом званичног апарата код скупштинара радити, да се за то задобију. Па како имамо много зависних скупштинара, а много их има, који су властима одани, бојати се, да ће кр. комесар са својим предлогом успети.

И тако ће сад, **ако не будемо сви свесни**, уместо да добију поједине општине на издржавање својих школа и просветне цели, а тако и многа српска деца на припомоћ за школовање, **отићи тај новац на подизање интерната у Сегедину,** а шта је смер овога интерната, то треба сви да знамо. (Да међу питомцима у њему шири *мађаризацију.* — Ур. „Бр.“)

Скупштина је заиста сазвата *тога ради за 12. (25.) овог месеца*, Зато, *Срби скупштинари*, **покажите, да сте свесни и једнодушно одбите** *све намере нотароша и солгабирова*, који морају да раде за смер кр. комесара, *и не дајте да наш новац оде на интернат* па да тај наш новац буде после против нас.

Јавићу Вам о резултату ове скупштине. (Молимо! — Ур. „Бр.“)

Стари Граничар и заступник.

РАЗНО.

— Провађања на дворовима. Како прође Божић, отпочињу и на дворовима „проводи“: игранке, репрезентацијони ручкови, „théatre-paré“-ови. Но какве су ту предспреме! При састављању списка званицâ дворска етикета не зна за милосрђе: између владарских и обичних високих особа повлачи такву разлику, која је са човечанског гледишта управо понижење човечјег достојанства. На пример! Кад је енглеска краљица *Викторија* први пут била у Берлину, на дворском ручку су њу посадили до цара *Вилхелма I.*, а мужа јој, војводу *Албрехта*, подоста ниже међу „*невладаре*“. Краљицу је та етикеција јако заболела и у Берлин је поново дошла тек после смрти Вилхелма I. Ни Бизмарк није могао сваки пут да прогута оно, што би по тој етикецији морао био прогутати. Једном приликом позват је био на свечан дворски ручак па кад је дознао, да су њему одредили место у царевој близини, а жени му далеко ниже, у последњем часу је одлучио, да не оде на ручак. Ред јела на тим ручковима обично утврђује „стручњак“, управитељ кујне, главни кувар. На *берлинском* двору за време Вилхелма I. биле су дворске свечаности врло ретке и просте. Цар је био и душом и телом војник па није много давао на спољашности и церемоније. Али је берлинска дворска кујна већ тада била на гласу код свих европских дворова. Цар Вилхелм II. међутим, кад обедује у ужем кругу, задовољава се и простијим јелима. На истом двору приликом дворских ручкова употребљују сервиз за педесет особа, што су га пруске вароши поклониле цару Вилхелму приликом свадбе му а који се цени на по милијона. У погледу сјаја, помпе, канда је *бечки* двор на првом месту. А тако је ту од старина. За време „сезоне“ Беч је доиста врхунац онога сјаја, оне помпе, коју аристократија у таким приликама развија. Шта само кухиња стаје! У Бургу се троши годишње на јело око 400.000 круна. Главни кувар — предстојник кујне — има плату од 48.000 круна! У бечком двору се обично приређују две игранке: једна за „шире слојеве“ и на њу се позива и официрски збор па буде на њој по четири хиљаде гостију; а на други позивају се само они, који су „хоф фехиг“. На тим игранкама се поставља по девет бифета. У погледу раскошности са *руским* двором не може да се мери ни један други европски двор. Као што је *Александар III.* волео, тако и *Николај II.* воли проста јела, али на дворским ручковима се развија такав раскош, да је постао већ баснослован. На руском се двору још од *Катарине II.* на свечаним ручковима употребљује само златно посуђе и златан прибор за јело. На тим ручковима често се догађало, да су гости почашћени у јануару најфинијим француским трешњама, за које је двор плаћао по педесет франака за сваку поједину трешњицу! У *Француској* су после пропасти царства престали велики, раскошни дворски ручкови и игранке. И данас се одржи у Шанзелизеју по једна дворска игранка, на којој буде три до четири хиљаде гостију, но та игранка не стане више од 30.000 франака. Све на четири госта дође по једна боца шампањца. Шта би на ову буржоаску штедњу рекао подрумар Луја XV.! Покојни *белгијски* краљ Леополд није био grand seigneur само у Паризу, кад би отишао мало да се „проведе“, него и код куће — приликом дворских игранака. На дворске игранке за његово време долазило је две до четири хиљаде гостију и на краљевим ручковима никад није фалила чувена вепрова глава, која је била тешка по четрдесетпет до педесет килограма. *Талијански* двор приређује редовно по две игранке, на које буду позване до три хиљаде званица. На талијанском двору полажу важност на то, да на игранкама добије израза и уметнички осећај, а има помало и шовинизма. Тако се на дворским ручковима служи само талијанско вино, наравно — најбоље, што га има. Дворске свечаности у *Енглеској* збивају се у чувеном Drawning-room-у. Ту се приказују двору даме из енглеског друштва. Приликом дворских свечаности се почашћују гости само хладним бифетом и чајем. Но већ приликом дворских игранака је бифе лукулски. Сервиз стаје на три милијона! И на *султанову* двору је сервиз златан. У погледу јела се пак удружује приликом дворских свечаности француска куварска уметност са источњачком величанственошћу и помпом. Но за султана се и тада готови јело у засебној малој кујни, по источњачком начину, и пре него што ће се изнети пред султана, морају га опробати више њих виших чиновника, јер су султани мудро на својим чиновницима окушавали — кувареву верност и поузданост.

В.

— Наполеон и дванаест апостола. Када је генерал Бонапарта после својих сјајних битака у Италији ушао победоносно у једну италијанску варош, препоручивали су му црквени достојници своје реликвије.

— Генерале, рече један од њих, узмите наших дванаест апостола у своју заштиту.

— Јесу ли ваши апостоли од дрвета?

— Нису, генерале, од сребра су, од масивног сребра.

— Од масивног сребра? Онда не само да ћу их узети у своју заштиту, него ћу им и помоћи да изврше своју мисију. Исус је рекао њима: „Разиђите се по целом свету“, — па нека иду по свету!

И Бонапарта посла дванаест сребрних апостола у париску ковницу новаца.

Писмо уредништву „Браника“.

Велештовани г. уредниче!

Молим мало простора у цењеном »Бранику« за следеће:

Пре дванаест дана послао сам уредништву »Заставе« ово писмо и изјаву:

Врлопоштовани г. уредниче!

Потпуно сам уверен, да је и Вама стало до истине, те у хатар исте, а и да се не бих тужакао пред судом са дописником, молим Вас лепо, да у идућем броју јутарњег броја »Заставе« донесете моју изјаву, коју овде прилажем.

У *Иригу* 22. XII. 1910.

са одлич. штовањем,

Стеван Радић,

рав. учитељ.

ИЗЈАВА.

У јутарњем броју „Заставе“ од уторка, а у допису из Ирига о избору скупштинара за Епархијску скупштину, налази се и овај навод: »Иришки „књижевник“ Ст. Радић ужасно се љутио па једном радикалу рекао: Зар и ти држиш с паоријом? А тај књижевник још је и народни учитељ. Тешко народу, по таквим учитељима.«

Намера оваког писања је јасна. Да раздражи ратаре против мене, па још неистином. Није истина, да сам се љутио, јер нисам љутљиве нарави. Нисам никоме, па ни једном радикалу рекао: Зар и ти држиш с паоријом? Та и сам сам са ратарима гласао, јер је против-радикалску листу изнео ратар Сава Костић и за коју сам ја дознао на по сата пред избор.

Држим, да је дописнику стало до околности, шта ће о њему мислити читачи после ове моје изјаве, па је ред, да изнесе име тога радикала, коме сам наведено питање ставио. Јесте, али таквог радикала овде — нема.

Како ће бити народу са оваквим учитељем, као што сам ја, одговарам: Још боље, ако и дописник буде толико радио за народ, колико сам ја.

Није лепо, да се хвалим, али на оно подругљиво »књижевник« ипак морам изјавити, да сам бар од њега бољи.

Захваљујући штов. уредништву на доброти, јесам

У *Иригу*, 22. XII. 1910.

Са одлич. штовањем,

Стеван Радић,

рав. учитељ.

Ову изјаву није хтело уредништво »Заставе« да уврсти у лист. Није му дакле стало до истине, те сам тако и ја разуверен и други пут не ћу сипати воду кроз решето и слати изјаве, него употребити друго средство и истерати »јазавца« (дописника) из рупе и показати лашца свету. Ми га овде већ помало знамо и смешкамо се од задовољства, како ће једном да се стиди и црвени, а овамо се пред сваким прави леп. Ипак је дописник у својој виспреност и добра учинио. Ратари се иришки уверили, да »Застава« воли лажи, јер су један другог питали: Коме је то г. Радић рекао? Наравно ником.

Хвала, г. уредниче, на доброти.

Ириг, 4. јан. 1911.

Са одлич. штовањем,

С. Радић.

Народно здравље.

Запаљење слепог црева.

— Др. М. Брант. —

Област човечјега знања из године у годину расте све више и више. Истраживачи и научари скидају једну по једну копрену са тајне света и стварају погодбе и прилике за нов, мање болестан а више задовољан живот човеков.

Један француски лекар врло оправдано, иако јетко, примећује, да је запаљење слепога црева постало последњих година узрок сталнога породичког страха, мука за практичне лекаре а *златни мајдан за оперативоре.*

Ни једно доба старости није поштеђено од те болести. Она подједнако напада и на старца и на дете, а неочекиваном брзином свога развијања обори и најјачег и најздравијег човека. Она не долази — као многе друге болести — само сиротињи и немаштини, већ своје жртве налази и по дворовима исто као и по сиротињским колибама. Шта више, имућније класе као да више од ње пате, него ли сиротињске.

Све бриге и старања учених медицинара остала су немоћна, да одгонену тајну њезина постанка, ширења и силе.

Стари лекари знали су врло мало или скоро ни мало о тој болести. У једној историји болести (из године 1827.) нађен је потпун опис запаљења слепог црева. Несумњив је факт, да се ова болест за неколико десетина година необично раширила а у исти мах постала и врло опасна.

Узроци постанка ове болести, на

велику жалост, још ни данас нису поуздано одређени, него су предмет врло велике научне дискусије. Мишљења научара често су толико различна, да ће, по свој прилици, протећи још доста времена, докле се ова загонетка поуздано и одлучно одгонене.

Да би се разумела појава и ток болести, потребно је да изнесемо њену слику т. ј. како се јавља и развија у обичном свом стању.

Цревни канал, кроз који пролази храна из желудца (у одраслог човека дужина је тога канала до 8 метара), састављен је од дванаестпалачког црева, затим из танких и дебелих црева. Баш на оном месту, где танка црева прелазе у дебеле, налази се слепо црево — широки, врећасти прирастак од 6—8 сантиметара дужине, који се у свом доњем делу завршава танком и дугачком израсли, веома сличном на сакупљеног црва. Та црву слична израстао и јесте оно место, на којему се болест развија.

Када садржина танких црева прелази у дебела, један њезин део несумњиво улази и у ту црвасту израстао. У нормалним приликама организма тај се део (веома богат мускулима) силно сажима и скраћује, те тако избацује у слепо црево све, што је у њ ушло. Али ако се тај део отврдне или ма из каквог разлога изгуби своју моћ сажимања и избацивања, то упола сварена храна може, са свима бактеријама, што су још у њој, остати у том црвастом делу... А то се догађа веома често: човечанству скоро безбројно пута. Па ипак, уопште узевши, то није и не мора бити прави узрок запаљења.

Догод је слузна превлака здрава, не мора бити никаквих опасних последица, ако баш и несварена храна залута и остане ту. Али је опасност неизбежна, чим наступи ма и најмање запаљење слузне превлаке. А то запаљење долази од најразличнијих узрока: од механичног надражења, или под утицајем бактерија, које ту болест изазивају, а које у овај црвасти део улазе заједно са храном, или, најзад, из још довољно неиспитаних узрока. И чим се појави запаљење, бактерије добијају пуну слободу за своју акцију, а модерна болест, запаљење слепога црева, ступа у сва своја права.

Природа нам је дала верног друга и чувара од најразноврснијих опасности. То је — *бол*. Па и у овом случају т. ј. када наступи запаљење слепога црева, најважније је за времена обратити пажњу на опомену, коју нам даје наш чувар т. ј. бол.

Чим се отпочне осећати бол у десној области доњега трбуха (*а о чему се треба као потпуно здрав обавестити*), ваља предузимати прве мере, да би се болест на време могла утврдити. Иако запаљење слепога црева врло често наступа изненада, скоро муњевитом брзином и у врло тешком облику, ипак томе скоро увек претходе мали и лаки наступи бола, који трају по неколико дана а често и по неколико недеља. Ако се то за времена опази, врло често бива да се развитак болести спречи, јер се не допушта да дође до кулминационе тачке.

Ако претходно надражавање израсли пређе у право запаљење, са болесником је врло рђаво. Несносни бол ставља му на знање, да се болест јавила у најозбиљнијем облику. А ту су и други знаци: одвратност, силно повраћање (у којему је маса зелено обојена) и брзо повишавање температуре са грозничним појавама. Рад срца ослаби, бйло се једва осећа. Болесник се облива хладним знојем, а и најмањи додир трбуха изазива му очајничке болове.

Муњевито развијање болести може се завршити и после свега неколико часова, а по истеку најкраћег времена наступа *смрт*. Врло су ретки случајеви, да се ово запаљење заврши оздрављењем.

Смрт наступа због тога, што се зидови запаљене црвасте израсли провале, те сва њена садржина уђе у трбушне просторе, у којима изазива опште запаљење, а то је таква опасност, да болеснику, скоро по правилу, нема лека.

Па ипак ток болести, на срећу, нема увек тако опасан и судбоносан карактер. У највећем броју случајева болест наступа полако и даје о себи знаке у почетку лаким, а доцније све тежим и тежим боловима. Болови напослетку прелазе у наступе страшне колике, који нагоне болесника да легне у постељу. Па и тада долази до повраћања и повишавања температуре. У потпуном миру са леденим облозима и узимањем опијума, болови полако умињују. После 5—6 дана грозница попушта, болови престају и болесник почиње да оздравља. Оздрављење траје 3—4 недеље, али за све то време болесник мора да се необично чува и пази, јер се болест може врло лако повратити. А *поновно јављање болести* нарочито је опасно због тога, што већ ослабљени организам није у стању да се брани као први пут, те је катастрофа скоро неминовна.

Код ове болести увек је могућно ново оболевање, ма колико времена прошло и ма како се болесник добро излечио. Најмањи узрок: непажња на начин живота, на јело и пиће, на затвор, или јачи механички потрес доњег трбушног дела изазивају болест са свима њеним тешким атрибутима.

Све до скора лекари су клинички пратили развитак болести, кад год је њено напредовање ишло мирно и постепено. Само у случајевима, када је развитак сувише нагао и када је долазила опасност да се појави трбушно запаљење, прибегавали су хирургији т. ј. отварању трбуха и вађењу црвасте израсли. Данас у терапији ове болести хирургов нож добија све већи и већи значај.

Одсецање и вађење црвасте израсли није *ни мало опасно*, јер је она апсолутно непотребна човечјем организму.

Црваста израстао није ништа друго, већ остатак органа, који је већ одавно одређен да ишчезне. Тај орган важан је и потребан једино травоједим животињама, т. ј. преживарима. Код њих има он пресудну улогу у варењу хране, те би једино код њих и било судбоносно његово вађење.

Човеку је то, као што смо већ казали, *сасвим непотребан орган*, те се због тога његово уклањање ни по чему не опажа нити доводи ма до каквих тежих последица. Па ипак операција црвасте израсли *опасна* је сама по себи. Да би се могла извршити, мора се отварати трбушна дупља, а ово је *увек* врло ризично и опасно, јер је унутрашњост трбухова веома нежна и подлежи разноврсним запаљењима.

Ради чувања од запаљења слепога црева препоручујемо ова два правила: *умереност у храни* (а нарочито у *масној* храни) и стални надзор о *уредном правилном чишћењу* цревног канала.

Више нема никакве сумње, да је *обилна или сувишна масна храна опасна за организам*. Многи процеси запаљења долазе због хемијских промена, које наступају приликом варења масне хране. Чак и болест рака доводи се у везу са злоупотребом месне хране. У Енглеској, на пример, где се месо врло много једе, рак је, сразмерно, највише распрострт. Обилности месне хране многи приписују и запаљење слепога црева. У богатијим друштвеним редовима, где се месо узима и у већим количинама за храну, запаљење слепога црева много је чешће, него ли у сиротиње, којој је месна храна права реткост.

Поред овога треба напоменути, да *вегетаријанци*, на пример, *скоро никако не оболевају од запаљења црева*. Утврђено је да у манастирима Траписта и Кармелита, где је месна храна најстрожије забрањена, до данас није био *ни један једини случај* запаљења слепога црева...

Ми не ћемо да проповедамо вегетаријанство quand même, али по нашем уверењу необично је потребно, да се наши савременици врате добром обичају старог времена: посним данима. *Бар једанпут недељно треба избегавати месну храну*. Исто тако било би за препоруку и усвајање другог једног обичаја старог времена: *чешће чишћење цревнога канала*, нарочито онда када је човек потпуно здрав.

У том погледу наши су претци много више пазили на хигијену, него ми.

У профилактици поменуте болести та околност има веома значајну улогу. Неправилно варење и ометање црева у њихову раду (нарочито услед затвора) — један су од несумњивих узрока запаљења слепог црева.

Шта је, дакле, потребно, да би се човек сачувао од те опаке болести?

Пре свега: *умереност у храни*, а нарочито *избегавање сувишнога меса*; поред овога, довољно зелени и куваног воћа. Исто тако потребно је *чувати стомак од назеба*, а такође и од јаких потреса на пр. прекомерним одавањем појединим спортовима. Али је ипак *најглавније, свакога дана пазити на чишћење и уредност цревнога канала* и правилно варење хране.

То је, ето, све што наука може за сада предложити као предохрану од опасне болести запаљења слепог црева.

— н.

Књижевност и уметност.

—

Летопис Матице Српске.

Прва свеска Матичина Летописа за ову 1911. годину доноси на првом месту почетак јесенас награђене изворне драме обреновачког лечника дра Светислава *Стефановића* с натписом „Сукоби". На другом су месту четири лепе песме Мађара Петефије, српски прекрасно препеване од Благоја *Бранчића*. Уз препеве су додане две занимљиве напомене. На трећем је месту приповетка Милана *Андрића* из српског занатлијског домаћег живота с натписом „До Божје воље". За њом долази једна од касарнских прича Милутина *Јовановића* о Драгићу Милетићу, »шкарту«, са којим цела чета збија грубе шале и који најзад пада на жртву нечовечности свога претпостављеника. Као што се види, ова свеска Летописа у првом свом делу искључиво је посвећена забави. То је опет други екстрем. Оцена има у овој свесци свега једна, а тако исто само један приказ, обоје од дра Јована *Радоњића*, оцењено је бугарско дело Стевана С. *Бошчева* о старобугарском праву, а приказана је немачки написана историја угарског устава из пера професора дра Хенрика *Марцалија*. Незгодно је под рубрику »Уметност« стављен приказ дра Милана *Шевића* о оставини великог Норвежанина Хенрика *Ибзена*. Ту је реч о Ибзенову *књижевном* раду, а не можда о његову *редитељском* раду код позоришта у Бергену. У Гласнику приказује проф. Ђорђе *Магарашевић* у кратким потезима рад Никанора *Грујића* и прославу његове стогодишњице у Пакрацу а Аркадије *Варађанин* извештава о женским удружењима у нас Срба.

Женски Свет.

1. јануаром ове године ушао је »Женски Свет« у своје XXVI. годиште. Први овогодишњи број доноси на челу чланак о покрету српских женских добротворних задруга — импулз је дала Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња — у интересу одржања српских виших девојачких школа у Новом Саду, Панчеву и Сомбору. Из ланске је године настављена расправа о жени у историји фармације. Има у овом броју седам изворних лирских песама, четири од мушких — ту је и лабуђа песма митроносног песника покојног Никанора Грујића-Срб-Милутина »Мука ми је....« — а три од женских. Из дневника покојног Лава Николајевића Толстоја превела је с ауторизована немачког превода Даница Путникова двадесетак афоризама. Дописом је описана десета крсна слава српског девојачког интерната у Загребу, а донесен је и извештај о седници, коју је одбор Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња одржао 23. новембра 1910. У лиску је саопштена једна француска прича у српском преводу гђе Вукосаве Мишићке из Беча, даље потресна црта Барјактар-Бојане из Варцар-Вакуфа у Босни с натписом »Сестра Тугомила« и најзад писмо »блеђане Звездане« њену »драгом пријатељу«, занимљиво баш са своје ексцентричности. Белешкама је у овом броју уступљено готово пуних пет страна.

Бранково Коло.

Последња два броја Бранкову Колу за минулу годину — 51. и 52. — изашли су уједно, а с њима је разаслан и натписни лист са назнаком садржине. Зорка *Јанковићка* из Голубинаца говори о савезу Српкиња, а Ђорђе *Грујић* из Дражђана о нашим књижарничким неприликама. Има за тим лепа слика са села из опробаног пера Стеве *Јањешовића* из Окучана. После тога долазе пет оригиналних што рефлективних што идилских песама, од којих је једна сонет. За тим песмама долази прича покојног Мађара *Миксата* с натписом »Немилостив човек«, у преводу *К. Ђ.*-а из Мостара. Довршена је студија Кнута *Хамсуна* с натписом »Турчин«, у преводу *Ђ. Л-а*. Осечки прота Лазар *Богдановић* описује за тим барјак Тренкових пандура у српској православној цркви у Чепину крај Осека и побија тврдњу проф. дра Фердинанда *Шишића*, да Тренкови пандури нису имали своје заставе, него да су по турски носили коњске репове. Најзад још др. Светислав *Стефановић* из Обреновца износи погрешке и нетачности у расправи проф. дра Бошка *Петровића* с натписом „Роман о спадалу и Причања Вука Дојчевића", која је изашла у двема последњим ланским свескама Матичина Летописа. У Ковчежићу овог двоброја Бранкову Колу има необично много бележака, преко четири стране.

Ђачки Пријатељ.

Добили смо прву свеску тог илустрованог српског листа за средњошколску омладину и морамо рећи, да нас је управо изненадила одабрана његова садржина. Врло је леп први чланак о материној милошти, исто је тако лепа и поучна стихована прича протођакона Иринеја (Ивана Ћирића) с натписом „Калифа", па саставак проф. Милана *Будисављевића* о последњим данима римског цара Тита. Много вреди поклич дра Лазе Поповића, којим позива омладину у соколе. Красан је некролог Лази Костићу а тако је исто леп н некролог Толстоју. Поука се ђачкој омладини даје у чланцима: о уметности и уметничком уживању (још ће се наставити), о ратним бродовима, о шаху, о фотографисању (још ће се наставити) а и у скасци о ловцу. Има и занимљивих бележака, нешто шале, латинска једна шарада и један рачунски задатак. Међу белешкама опазисмо једну, у којој се француско име *Шарл* износи као енглеско *Чарлс*. Реч је о славном француском композитору Гуноду. Француско име Charles чита се Шарл а исто тако написано енглеско име чита се Чарлс. Гуно као Француз звао се Шарл а не Чарлс. То је мање више ситница али у листу, који је намењен ђачкој омладини, нарочито ваља пазити, да буде све тачно. Између слика у овом броју истичемо Цетиње и Ријеку пред улев јој у Скадарско Језеро. — Топло препоручујемо „Ђачког Пријатеља" пажњи и одзиву нашег омлатка по средњим школама, односно његовим родитељима.

Трговина и промет.

Новосадска пијаца.

8. јануара 1911.

Пшеница нова	К	10·60—·—
Пшеница стара	„	10·20—·—
Зоб	„	8·30—·—
Јечам	„	6·20—·—
Кукуруз стари	„	5·40—·—
Нови кукуруз у клипу.	„	3·50
Нови кукуруз окрњен	„	4·60— 4·80
Лањик	„	8·—
Мувар	„	7·—
Пасуљ	„	10·—

Све од 50 кила.

Марва, свињи и живина.

Волови по кили	К	60—64
Свињи тешки по кили	1 К	00—·20
средњи „ „	1 „	00—·14
„ лаки „	1 „	00—06
„ мршави пар 200—300	„	
Теоци по кили	1 „	16—24
Јагњци по кили	„	———
Овци по пару 40—48	„	
Кљукане гуске по кили	1 „	—20
Гаја 5 комада	„	—40

—

Србине,

не испуштај земљу из шака,

јер је свака груда, свака бразда, сваки педаљ српске земље, свака изгубљена кућица, свако напуштено кућиште српско, што Срби лакомислено из шака испуштају и странцима продају — неизмеран народни губитак сигурна и неизбежива народна пропаст, највеће српско народно издајство!

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

ОГЛАСИ.

ДОБРОГ БРАШНА.

Друштво прве српске парне млине у Црепаји (Банат) као задруга, препоручује поштованој публици из места и са стране као: г. г. трговцима, лебарима, пекарима, већим и мањим брашнарима своје изврстно брашно у разним сортама, на вагонима и на мање, како је коме повољи.

За цене и услове, које су по купце врло повољне, ваља се — било усмено или писмено — обратити на управу млине.

Молимо поштовано грађанство из места и са стране, да би ову лепу и чисто српску установу својим купом односно мањом — већом поруџбином потпомогло.

С поштовањем

Друштво прве српске парне млине
као задруга
у Црепаји. 38 1-3

НАЈ ЈЕФТИНИЈЕ И НАЈБОЉЕ

уз највећи избор

можете пазарити

У НАЈВЕЋОЈ ТРГОВИНИ МУШКЕ и ЖЕНСКЕ МОДЕ

ЉУБОМИРА ПОПОВИЋА

у НОВОМ САДУ, у Кошутовој ул.

Најбољи квалитет робе. Јефтиније него игде

46 66-100

Примам на машинни штрикање и потштрикавање

ЧАРАПА

по умреној цени.

Ј. Пандуровиић,

2 55-100 Кошутова улица бр. 25. ј. врата 9.

ПАЗИТЕ

СТЕВА ХОРОЈШКО

тапетар и декоратетер

НОВИ САД

Ћурчијска улица бр. 21. (преко пута од трговине Браће Миросављевића)

препоручује своју тапетарску рradиjoницу, у којој се сваковрсни тапетарскки послови, као тапетирање соба, модерни дивани израђују солидно и по пристојну цену.

Уједно препоручујем и мојеје ново

стовариште намештаја.

Ко жели, да добије добру и јевтвтину робу, нека изволи посетити моју радјњу. 39 2-3

ПРОМЕСЕ

4% Аустр. државне срећке од г. 1860.

Главни згодитак	К	6600.000·—
1 згодитак по	К	1(00.000·—
1 „ „	„	150.000·—
2 згодитка „	„	120.000·—
15 згодитака „	К	10 000·—
30 „ „	„	2·000·—
6750 „ „	„	1.200·—

Жребање I. фебруара односно I. маја 1911.

Цена К 16·—.

3% Аустр. боденкредит срећке од г. 1880.

Главни згодитак	К	90.000·—
1 згодитак по	К	4.000·—
2 згодитка „	„	2.000·—
2200 „ „	„	200·—

Жребање 15. фебруара 1911.

Цена К 5·50

3% Угарске Хипотекарне срећке

Главни згодитак	К	75.000·—
1 згодитак по	К	3.000·—
3 згодитка »	»	1.500·—
10 згодитака »	»	400·—
1200 » »	»	200·—

Жребање 25. фебруара 1911.

Цена К 4·50

издаје

МЕЊАЧНИЦА

ЦЕНТРАЛНОГ КРЕДИТНОГ ЗАВОДА

у Новом Саду..

*) Поштом шаљемо промесее само кад нам се новац унапред пошаље заједно са 35 пот. за поштарину.

Хотел „БЕЛА ЛАЂА"

ЂУРЕ ЗУРКОВИЋА Нови Сад,

модерно са свима удобностима удешен, најподесније место за састанке странаца, са изврсном кујном и најбољим пићем.

Точи прастаро Urquell ПИЛЗАНСКО ПИВО. 232 109-150

ПОЗИВ

НА

VIII. редовну главну скупштину

СРПСКЕ ЧЕСТИЧАРСКЕ КРЕДИТНЕ ЗАДРУГЕ

У СТАРОМ-КЕРУ

која ће се држати у четвртак 9. фебр. 1911. год. у $1\frac{1}{2}$ сах. после подне **у заводским просторијама** а на коју се г. г. честичари овим учтиво позивају.

ДНЕВНИ РЕД:

1. Избор 3 члана за оверовљење присутних честичара.
2. Извештај управе о раду у год. 1910. и поднашање закључних рачуна.
3. Извештај надзорног одбора.
4. Предлог управе о подели чистог добитка.
5. Давање разрешнице управи и надзорном одбору.
6. Избор 4 члана управе.
7. Избор надзорног одбора.
8. Евентуални предлози.
9. Избор 3 члана за оверење скупштинског записника.

У **Старом-Керу,** 4. (17.) јануара 1911.

УПРАВА.

Закључни рачуни.

Дугује — **РАЧУН ИЗРАВНАЊА** — Потражује

ИМАЊЕ	К	п	ДУГОВАЊЕ	К	п
Благајница 31. децембра	8107	24	Честичарска главница III. кола	33576	—
Стање меница: у лисници . К 218390 „ реесконту „ 15200	233590	—	Делимак III. кола . . .	1047	—
Обвезнице	16800	—	Штедионички улози . .	207512	14
Вредносни папири . . .	3750	—	Резервни фонд	1205	—
Дужници	3577	47	Веровници	2203	28
Инвентар	отписан		Менице у реесконту . .	15200	—
			Транзиторне поште . .	1475	29
			Чист добитак	3606	—
	265824	71		265824	71

Дугује — **РАЧУН ГУБИТКА И ДОБИТКА** — Потражује

РАСХОД	К	п	ПРИХОД	К	п
Камата: по реесконту К 873·30 „ штед. улози „ 9763·90 „ чест. П. кола „ 423·50	11060	70	Камата од есконт меница	19583	05
			„ „ обвезница . .	1028	50
			„ „ вредн. папира	250	—
			„ у тек. рачуну .	351	15
Доходарине	976	40	Пренос из 1909. године	54	60
Станарине	180	—			
Плате	2031	67			
Трошкови: админ., асиг., огрев, поштарина и др.	711	39			
Порез и прирез	1225	85			
Преносна камата . . .	1475	29			
Чист добитак	3606	—			
	21267	30		21267	30

У **Старом-Керу,** 31. децембра 1910. године.

Гавра Манојловић,
књиговођа.

УПРАВА:

Јеврем Кобиларов с. р. председник. — Тоша Ракић с. р. потпредседник. — Тоша Рељин с. р.

Мита Срећков с. р. — Драгутин Чолаковић с. р. — Милан Француски с. р.

Милан Галетин с. р. — Милан Андрић с. р. — Стеван Ђ. Ботић с. р.

Прока Ракић с. р. — Тома Жижаков с. р. — Паја Малешев с. р.

Са главним и споредним књигама сравњено и у потпуном реду нашли.

НАДЗОРНИ ОДБОР:

Пера Ракић с. р. — Шандор Ботић с. р. председник. — Марко Ползовић с. р.

40 1—1

Тражи се

сироче

од 10—12 година старо, женско дете, које је рада да узме једна српска кућа под своје.

Поближи обавештај даје администрација овог листа. 26 2 3

ТРАЖИМ

МЛАЂЕГ ПОМОЋНИКА

мануфактурне струке, који је потпуно вичан аранжирању излога.

М. Пејин

ABBAZIA, VILLA IVAN. 25 3—3

„АПОЛО“-БИОСКОП

поред **Речејијева** хотела,

састајалиште српске отмене публике.

Кинематографске новине и остале приспеле новости.

Почетак у пет сахата у вече, свршетак у једанаест сахата. 2 13-

---

Имадем 230 хектолитара вина

РИЗЛИНГА И СКАДАРКЕ

по умереној цени на продају.

Мита Ђерманов

Лединци. 32 2-8

За издавање

има у новој згради у улици Фрање Ракоција бр. 13. од 1. маја 1911. на другом спрату 2 најмодерније, с највећом удобношћу удешена стана, који се састоје из 6 и 4 собе уза све споредне просторије; за тим 2 већа и 2 мања пространа локала за дућан.

Ближа извешћа даје власник куће

Леополд Шварц 28 3-3

у писарници фирме Браћа Шварц, — Нови Сад, — Рибља пијаца 12.

ШПЕЦЕРАЈСКА, ДЕЛИКАТЕСНА И ВИНАРСКА РАДЊА

БРАЋЕ ВАГНЕРА Нови Сад.

препоручује своје богато снабдевено стовариште најбоље врсте:

деликатес шпецијалитета, раног воћа и поврћа, копунов (пулара) и дивљачи, француска кујна хладних јела за приређивање рибе, хладетине, паштете, сендвиче и т. д. уметнички и кусно изведена, **по најјефтинијим ценама**. Довољна је једна посета, па са се поштов. грађанство увери, шта де све добро може код нас добити. 64 (50 52) **ценовник бесплатно.**

---

†

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

У нашој големој тузи, која нас је задесила смрћу наше премиле матере, мајке, пунице, односно свекрве

Марије уд. Васиљеско

пружише нам многе личности, те покојничини и наши пријатељи и познаници утехе ожалошћеној души нашој својим искреним саучешћем.

Сматрамо за своју свету дужност, да им овим путем искажемо највећу благодарност. У првом реду најлепша хвала велеуч. госп. месном лечнику Др. Филипу Курц, који је уложио великог труда, да милој покојници тешке болове олакша и од немиле смрти је спасе.

Најискренија хвала месном пароху пречас. госп. Драгутину Чолаковићу, који је покојницу опојао. Особита хвала месном учитељу г. Миливоју Ћосићу, који је са свом школском децом покојницу до вечне куће испратио.

Нарочито хвала члановима срп. црквеног одбора, који су, на челу са својим председником госп. Лавом Бујандрићем, покојницу до гроба изнели и поред сандука свеће носили.

Најтоплију захвалност морамо изрећи покојничином и нашем пријатељу госп. Богдану Бељанском, који је око погреба сву бригу водио а и у нашој тузи наша десна рука био.

Захваљујемо се најлепше свима члановима месног поглаварственог већа, који су корпоративно покојницу до вечне куће испратили.

Особита хвала ратарским женама, које се око погреба заузимаху, те крстове и барјаке пешкиприма окитише.

Благодаримо месној интелигенцији и свеколиком грађанству Ст.-Керском који су, присуствујући погребу, покојници последњу почаст указали.

Благодаримо на послетку свима и свакоме, који ва ма који начин своје помоћи и утехе на наша ојађена срца пружише.

Свима хвала а од Бога плаћа!

У *Ст. Керу*, 2. (16.) јануара 1911.

Ожалошћена породица.

Књижевни оглас.

Нова књига

Беседе дра Михаила Полита Десанчића

III. део, прва књига, изашле су из штампе и разашиљу се претплатницима и књижарима. Цена је **4** круне, а поштарина 30 фил. Наруџбине уз готов новац шаљу се на штампарију деоничарског друштва „Браника“ у Новом Саду. У тој новој књизи садржани су они важни говори против Апоњијевога школскога закона, и против железничке прагматике у Хрватској. — Садржани су у тој књизи и некролози Светозару Милетићу и Змају Јовановићу. Пријатељи се умољавају да ову књигу што више распростиру.

Уједно се даје на знање, да се II. **део** Политових беседа, који је изишао године 1899. још могу добити уз обаљену цену од **2** круне.

ШТАМПАРИЈА

ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА „БРАНИКА“

:: У НОВОМ САДУ ::

Основ. 1904. г. Основ. 1904. г.

знатно је проширена са новим брзотисцима, великим избором слова, модерних орнамената и шара — препоручује се п. н. публици у месту и околини за израду ::

сваковрсних штампарских послова

који се израђују у духу савремене модерне технике по најумеренијој цени. -

---

1896. На будимпештанској миленијској изложби са великом медајлом одликована:

творница торњских сатова и ливница звона

П. Ђ. ПАНТЕЛИЋА У ЗЕМУНУ

1854. ОСНОВАНА 1854.

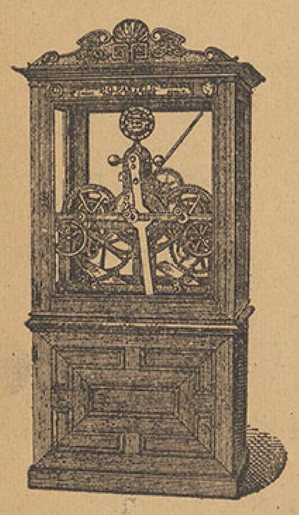

Израђује торњске сатове најновијег модерног сопственог система, са слободном кретајућом шетаљком. и штифтенганг са челичним једеком (Drahtseil). Лије нова и прелива стара звона, по најновијем систему хармонично удешава, са гвозденом покретном круном. Израђује козе за звона од кованог гвожђа.

Под гаранцијом за тачну - и солидну израду. -

1900. Посетио Париску Светску изложбу ради проучавања исте струке.

Мањим општинама даје уз отплату на више година. 622 5-25

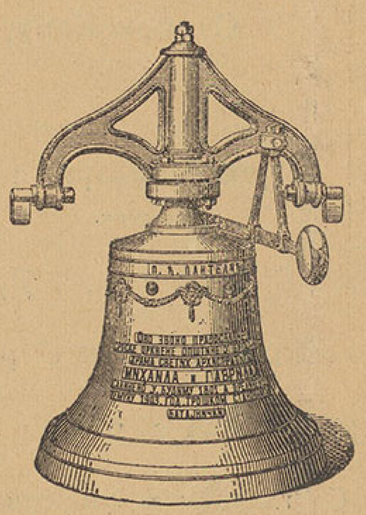

ПАРФИМЕРИЈА

ИВАНА Ј. СТОЈКОВИЋА, НОВИ САД

Кошут Лајошева ул. бр. 25 у дворишту у фотогр. атељеру.

Главно заступство „KODAK“, фотографских апарата за г. г. аматере и хигијенских завоја. 250 210-

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браника«.

Штампарија деоничарског друштва »Браника«.